

Гармонізація та стандартизація обліку і статистики вимагає істотного поліпшення рівня підготовки фахівців на базі Міжнародних стандартів, що дозволить підвищити їх професійний рівень та оволодіти сучасними технологіями, економічною термінологією та фаховими знаннями.

Актуальним залишається питання вдосконалення підготовки спеціалістів – аналітиків у класичних університетах, зокрема в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, що дозволить на сучасному рівні

навчати методології та процедурам збору, обробки, аналізу та інтерпретації соціально-економічної інформації.

1. Про державну статистику: Закон України від 17.09.92 // Голос України. – 1992, 21 жовт. 2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України про внесення змін до Закону України "Про державну статистику" // Голос України. – 2002, 19 квіт. 3. Про внутрішнє і зовнішнє становище України у 2002 р.: Послання Президента України до Верховної Ради України / Держкомстат України. – К., 2003. 3. Методологічні положення зі статистики / Держкомстат України. – К., 2002. – Вип. 1.

Надійшла до редколегії 11.10.04

Н.В. Ковтун, канд. екон. наук

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ КОНСАЛТИНГ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглянуто проблеми, пов'язані з обґрунтуванням необхідності організації системи інвестиційного консалтингу для здійснення моніторингу інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності, а також визначено основні принципи організації системи інвестиційного консалтингу.

This article inquires into the problems, connected with the necessity of the organization the investments consulting system for the monitoring of investments process and investments activity, and determines the main principals of the organization the investments consulting system.

Як показує світовий досвід, діяльність крупних інвесторів так чи інакше пов'язана з інвестиційним консультуванням [1, с. 6, 245]. Необхідність виникнення подібних послуг викликана незвичайною складністю інвестиційної сфери в цілому, виключним різноманіттям інвестиційних інструментів, швидкою зміною інвестиційної ситуації, а також з наявністю різного роду ризиків, пов'язаних із вкладанням коштів [1, с. 231–249].

У подібних умовах ефективність інвестиційної діяльності, імовірність досягнення інвестиційних цілей і мінімізація втрат, пов'язаних з ризиком при операціях з інвестиційними інструментами, багато в чому зумовлена і залежить від того, наскільки глибоко і всебічно проведений аналіз і обґрунтовані інвестиційні рішення.

У цьому зв'язку важливо відзначити, що проведення об'єктивного аналізу інвестиційної ситуації може бути здійснене лише професійними учасниками, що постійно розробляють інвестиційні стратегії і добре орієнтуються у сформованих умовах. Такі професіонали накопили достатній практичний досвід і мають необхідне інформаційне і матеріально-технічне забезпечення.

Таким чином, серед професійних учасників інвестиційної діяльності утворюється об'єктивна ситуація необхідності розподілу праці, за якої виділяються учасники, основна діяльність яких концентрується переважно на інвестиційному аналізі і консультуванні.

Аналіз існуючих публікацій показав, що на сьогодні проблеми організації інвестиційних консалтингових служб щодо забезпечення моніторингу інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності практично ніхто не вивчає. Вітчизняні вчені вивчають інвестиційний процес та інвестиційну діяльність лише стосовно конкретних сторін їх вияву [2–4]. Моніторингові дослідження в основному обмежуються вивченням інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості регіонів на основі даних суцільних статистичних спостережень. Вибіркові спостереження в інвестиційній сфері поки що залишаються поза увагою фахівців, тобто системи організації комплексного дослідження на сьогодні немає. Що стосується зарубіжних авторів, то вони роблять акцент на методи і результати дослідження фінансових ринків, а також на ефективність управління портфелем цінних паперів, залишаючи поза увагою організаційні та методологічні аспекти організації та функціонування інвестиційних консалтингових служб [1; 5; 6]. Для України такі розробки дуже цікаві, але поки що не знаходять

широкого практичного застосування внаслідок нерозвинутоності фінансових ринків.

Тому метою даного дослідження є обґрунтування необхідності організації системи інвестиційного консалтингу в Україні та розробка принципів побудови такої системи.

Проведений аналіз показав, що практика прийняття інвестиційних рішень розрізняє кілька можливостей: самостійне прийняття рішення, професійна підготовка рішення і професійне прийняття рішення.

Самостійна форма передбачає проведення аналізу інвестиційної ситуації, розробку та ухвалення інвестиційного рішення без залучення професіоналів інвестиційного консультування (інвестиційного консультанта). Позитивним моментом у цьому випадку є економія коштів на оплату послуг консультанта і збереження повної конфіденційності.

Негативні моменти пов'язані з:

- необхідністю утримання відповідного апарату для виконання робіт, зв'язаних з інвестиційним аналізом;
- досить високою імовірністю помилитися;
- стереотипністю та однобічністю аналізу (усе через призму свого підприємства, галузі, регіону);
- розробкою, як правило, одного, рідше – двох варіантів проекту;
- відсутністю можливості мати повне інформаційне супроводження інвестиційної ситуації та її основних тенденцій;
- відсутністю архівів даних;
- недостатнім рівнем кваліфікації фахівців, що проводять інвестиційний аналіз;
- обмеженістю відповідного матеріально-технічного і програмного забезпечення.

Професійна форма підготовки рішення передбачає самостійність ухвалення інвестиційного рішення на основі кількох проектів, підготовлених фахівцями – інвестиційними консультантами. До позитивних сторін цієї форми слід віднести:

- надання можливостей вибору в процесі ухвалення рішення;
- об'єктивний і професійний підхід до аналізу інвестиційної ситуації (підприємство (галузь, регіон) через призму інвестиційної ситуації);
- високий рівень кваліфікації фахівців, а отже і висока якість інвестиційної пропозиції;
- відсутність необхідності утримання відповідного апарату для виконання подібних робіт.

Поруч з позитивними сторонами існують і негативні сторони:

- досить висока імовірність помилитися при самостійному виборі інвестиційної стратегії внаслідок незнання специфіки інвестиційної ситуації;
- відсутність гарантій з боку організації; що консультує;
- відсутність страхування від вибору невірної інвестиційної стратегії;
- висока імовірність ризику невикористаної можливості внаслідок неможливості підтримки одразу ж всіх проектів;
- низька швидкість реалізації інвестиційної стратегії.

Професійне прийняття рішення являє собою повну передачу права управління інвестиційними ресурсами інвестиційному керуючому, починаючи з аналізу внутрішньої і зовнішньої інвестиційних ситуацій і закінчуючи оптимальним вибором інвестиційної стратегії та її реалізацією.

Негативні сторони в основному пов'язані з необхідністю надання повної інформації про фінансове положення підприємства, його виробничу, фінансову та інвестиційну стратегії. Крім того, це потребує значних грошових витрат.

До позитивних сторін належать:

- наукова обґрунтованість вибору інвестиційної стратегії і прийняття інвестиційного рішення;
- висока кваліфікація фахівців (залежить багато в чому від рівня консалтингу);
- повне супроводження інвестиційного проекту до завершення його життєвого циклу;
- знання інвестиційної ситуації, її динаміки і закономірностей зміни, а також уміння нею скористатися;
- оперування значними масивами різноманітної інформації;
- висока швидкість виконання роботи (залежить від кваліфікації фахівців, складності роботи, рівня консалтингу та його матеріально-технічного забезпечення), що надає можливостей оперативного реагування на зміни в інвестиційній ситуації;
- можливість додаткового залучення фахівців різної професійної спрямованості.

Для підготовки якісної інвестиційної пропозиції необхідний насамперед високий рівень вміння оперувати різноманітними інформаційними потоками.

Усіх інвестиційних консультантів можна розділити за такими ознаками:

- за досвідом роботи у сфері інвестиційного консультування (досвідченим можна вважати консультанта з терміном роботи не менш ніж п'ять років);
- за рівнем професійної підготовки та якості надання послуг;
- за досконалістю проведених досліджень, від якої багато в чому залежить і якість висновків;
- за орієнтацією на окремі предметні області;
- за морально-етичними якостями: чесність, доброзичливість, уміння зберігати конфіденційність.

При здійсненні інвестиційного консультування слід чітко розуміти основні інвестиційні цілі, до яких слід віднести:

- захист заощаджень від знецінювання;
- одержання високого поточного доходу;
- прагнення вигідного розміщення коштів у розрахунок на довготермінову перспективу;
- найкоротше збагачення;
- комбінування вищевказаних цілей з різною пріоритетністю.

Мотивація, що визначає мету інвестування, залежить від морально-психологічних і соціальних особливостей клієнта, таких як: вік, темперамент, матеріальне становище, соціальний статус тощо.

Так, у ранньому віці чітко простежується тенденція до прагнення швидкого збагачення, тобто одержання максимального приросту на вкладений капітал за невели-

кий проміжок часу. Люди середнього віку переважно орієнтують свої інвестиційні плани на тривалу перспективу. Люди старшого віку, як правило, обмежуються одержанням невисокого, але стабільного доходу.

Результати інвестиційної діяльності прямо пов'язані зі ступенем їх ризикованості. Тому при здійсненні інвестиційного консалтингу необхідно чітко уявляти спектр ризиків клієнта. Основні ризики при інвестуванні пов'язані з можливостями:

- повної втрати всіх інвестованих коштів;
- часткової втрати вкладених коштів;
- повної втрати очікуваного доходу з інвестованого капіталу;
- часткової втрати інвестиційного доходу;
- затримки в одержанні доходу.

Деякі дослідження показали, що бажання ризикувати визначається трьома основними факторами: особливостями характеру; віком; матеріальним становищем.

Так, скептики намагаються не ризикувати зовсім, у той час як люди з холеричним темпераментом звичайно згодні бути втягнутими в сумнівні операції. Люди старшого віку, як правило, не схильні до ризикових, сумнівних операцій на відміну від молодих, які часто готові випробувати долю. Заможні люди можуть дозволити собі допустити частину втрат (більш високу імовірність втрат), що не притаманно інвестором з обмеженими інвестиційними можливостями.

Тому деякі інвестори можуть бути шоковані, навіть за невеликого падіння цін на цінні папери, у той час як інші втрачають інтерес до інвестування у випадку, якщо ситуація не змінюється зі значним розмахом.

Таким чином, інвестиційне консультування пов'язано, в першу чергу, з необхідністю надання клієнтом вичерпної інформації про себе, свій фінансовий стан, свої інвестиційні наміри для визначення оптимального розміру коштів, що спрямовуватимуться на інвестиційну діяльність. Інвестиційний консалтинг може здійснюватися в різних формах, а саме:

- у формі разового замовлення на окремі дослідження інвестиційної ситуації, об'єкта інвестування або інвестиційного інструменту без відповідного супроводження проекту до кінця його життєвого циклу;
- частковий супровід – супровід проекту на всьому шляху його життєвого циклу;
- постійний супровід протягом усього життєвого циклу клієнта;
- змішані форми консалтингу.

В Україні на етапі початкового розвитку інвестиційної діяльності інвестиційне консультування не знайшло поки що широкого застосування і не зайняло відповідного місця на ринку інвестиційних послуг. Однак наявність початкових інвестиційних процесів вимагає на сьогодні професійності при прийнятті інвестиційних рішень на всіх рівнях управління інвестиційною діяльністю. Таким чином, інвестиційне консультування як форма організації та проведення моніторингу інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності має охоплювати такі напрями діяльності:

1. Постприватизаційна підтримка підприємства: фінансовий аналіз господарської діяльності; пошук інвестора; підготовка бізнес-планів для отримання необхідного фінансування інвестиційної діяльності; вибір стратегічного інвестора і підготовка підприємства на конкурс; розробка інвестиційного проекту.

2. Супровід на вторинному ринку цінних паперів: формування ефективного портфеля цінних паперів і управління цим портфелем; побудова рейтингу цінних паперів на вторинному ринку; підтримка ліквідності акцій на вторинному ринку; рекомендація незалежного реєстратора і клірингового банку; консультування з питань інвестування; експертиза проектів; аналіз інвести-

ційних ризиків; оцінка якості інвестиційних інструментів, що знаходять своє відображення у: фінансовому стані підприємства, ліквідності, прибутковості цінних паперів, курсовій вартості цінних паперів.

3. Аналіз перших емісій корпоративних цінних паперів: визначення виду емісії; вибір часу емісії; визначення вартості емісії; організація розміщення випуску.

4. Особлива роль в інвестиційному консультуванні на сучасному етапі відводиться фінансовому обґрунтуванню інвестиційних проектів і підготовці бізнес-планів підприємства. Бізнес-план підприємства – це документ, в якому надається характеристика поточного майнового та фінансового стану підприємства, аналіз середовища, в якому воно працює, визначаються основні напрями і стратегія розвитку підприємства.

Для реалізації цих напрямів діяльності інвестиційних консультантів необхідна організація цілісної консалтингової служби – консалтингової системи. Практика показує необхідність наявності в цій системі функціональних і забезпечувальних підсистем. Функціональні підсистеми знаходять відображення у виборі комплексу завдань. Забезпечувальні підсистеми містять організаційне, правове, технічне, математичне і програмне забезпечення. Створена на такій основі система є інформаційно-аналітичною системою з дворівневою організацією зв'язку:

1. Зв'язок усередині самої системи.

2. Зв'язок з іншими інформаційно-аналітичними системами. Така організація забезпечить можливість її розвитку і високий рівень інтеграції.

Основною підсистемою є функціональна підсистема, в якій слід виділити такі рівні: аналітичний; методологічний; консультативний; навчальний. У свою чергу їх можна класифікувати за напрямками роботи, на кожному з яких вирішується комплекс завдань:

1. Аналітичний рівень передбачає: складання рейтингів суб'єктів та об'єктів інвестування, а також рейтингування інвестиційних інструментів; аналіз інвестиційної ситуації; оцінка ризиків при здійсненні інвестиційних операцій; прогнозування; маркетингові дослідження кон'юнктури; аналіз якості інвестиційних інструментів.

2. Методологічний рівень передбачає розробку методології за такими напрямками: проведення експертизи інвестиційних проектів; прогнозування інвестиційної ситуації; побудова рейтингів інвестиційних інструментів та суб'єктів інвестиційних операцій; проведення маркетингових досліджень в інвестиційній сфері; побудова систем показників, що характеризують інвестиційну діяльність та її результати; аналіз рівня ризиків при інвестуванні.

3. Консультативний рівень передбачає: консультування з питань корпоратизації; юридичну підготовку підприємств до корпоратизації; оцінку підприємства; інвестиційне консультування; супровід підприємств у постприватизаційний період.

4. Навчальний рівень включає такі напрями: підготовка фахівців з юридичних питань; підготовка фахівців з питань оцінки підприємства; підготовка аналітиків інвестиційної сфери.

У цьому зв'язку виникає необхідність формування груп фахівців за різними напрямками підготовки:

1. Економісти, що спеціалізуються на інвестиційному аналізі.

2. Математики, що спеціалізуються на імітаційному моделюванні й оптимізації моделей.

3. Юристи у сфері економічного права і правового забезпечення інвестиційної діяльності.

4. Програмісти, які розробляють відповідне програмне забезпечення для проведення інвестиційного аналізу.

Підсистема, що забезпечує, повинна містити такі елементи: формування баз даних; матеріально-технічне забезпечення; безпека і захист; телекомунікації; фінансові розрахунки; електронні торги. Основною умовою ефективної роботи консалтингових служб є: по-перше, високий професіоналізм у наданні послуг і, по-друге, взаємозв'язок між окремими елементами системи.

Таким чином, організація інвестиційного консалтингу для проведення моніторингових досліджень інвестиційного процесу та інвестиційної діяльності має ґрунтуватися на таких принципах:

➤ єдність методології організації і проведення моніторингу інвестиційної діяльності;

➤ наявність єдиної системи показників, що характеризують різні напрями інвестиційної діяльності;

➤ наявність відповідних методик статистичного аналізу інвестиційної діяльності і прогнозування інвестиційного процесу;

➤ забезпечення взаємодії між окремими елементами як усередині системи, так і за її межами для інформаційного обміну;

➤ функціонування єдиної комп'ютерної мережі, у рамках якої можлива наявність локальних мереж окремих інститутів з обов'язковою їхньою інтеграцією в загальну мережу;

➤ наявність різних рівнів доступу учасників інвестиційної діяльності до інформаційної системи;

➤ інформаційна однорідність простору, що передбачає в основі однаковість структури, застосування єдиної класифікації і системи кодування інформації;

➤ забезпечення вірогідності інформації;

➤ однаковість вхідних і вихідних форм для полегшення сприйняття, а також введення інформації.

1. Фабоцци Ф. Управление инвестициями: Пер. с англ. – М., 2000.

2. Пересада А.А. Управление инвестиционным процессом. – К., 2002.

3. Борщ Л.М. Інвестиції в Україні, стан проблеми і перспективи. – К., 2002. 4. Рейтинг інвестиційної привабливості регіонів України // Економічні ЕСЕ. – К., 2000. – Вип. 7. 5. Гилман Л.Дж., Джонс М.Д. Основы инвестирования: Пер. с англ. – М., 1999. 6. Шарп У., Александер Г., Бейли Дж. Инвестиции: Пер. с англ. – М., 1998.

Надійшла до редколегії 14.10.04

Т.Г. Мельник, асист.

МЕТОДОЛОГІЯ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ПРАЦІВНИКАМИ ПО ОПЛАТІ ПРАЦІ

Розглянуто питання перевірки незалежними аудиторами розрахунків з оплати праці, методичні прийоми перевірки та її послідовність.

In the article the questions of verification by the independent public accountants of calculations are examined after payment of labours, methodical receptions of verification, sequence of verification.

Винагорода за працю є основним стимулом працівників, які здійснюють процес виробництва та виробляють матеріальні блага. Витрати на оплату праці як складова собівартості безпосередньо впливають на результати фінансово-господарської діяльності підприємства, однак їх збільшення за нормальної організації

виробничого процесу є наслідком підвищення рівня продуктивності праці, якісних характеристик продукту, що виробляється, та доходу.

Реформа бухгалтерського обліку вплинула на облік розрахунків з оплати праці не лише в частині зміни рахунків, що беруть участь у відображенні операцій роз-